

האקדמיה ללשון העברית

למד לשוןך

סדרה 20 חדשה

כסלו-טבת התשנ"ז
(דצמבר 1996-ינואר 1997)

בהוצאת המזכירות המדעית
ערכה רחל סליג

כללי

הכתיב

חסר

הניקוד

כללי

כל אות הכתובה בכתיב המנוקד נכתבת גם בכתיב חסר הניקוד, למשל: גיא, אפוא, סוסיו, ביצים.

תנועת u

נכתבת באות וי"ו, למשל: קופסה, יוקרה, סוכר, הופל, הוצא, כולם.

תנועת o

נכתבת באות וי"ו, למשל: בוקר, יופי, ישמור, חומרי (החֲמֵר שלי או שם התואר).

וי"ו לא תיכתב

- במילים שבהן תנועת o מסומנת בניקוד בקמץ קטן או בחטף-קמץ שקיים בכל צורות המילה, כגון אמנם, אפנה, יזמה, תכנית, למחרת, צהריים (לא כן מילים דוגמת חֲמֵר הנכתבת בוי"ו, משום שצורת היסוד שלה, חֲמֵר, מנוקדת בחולם).
- בצורת העתיד בבניין קל של נחי פ"א, כגון תאמר, יאבד [אבל בגוף ראשון: אומר (=אמר), אוכל (=אכד)].
- במילים: לא, צאן, ראש, שמאל, זאת, מאזניים, כה, פה, איפה, כל (=קל, צורת הנסמך).

תנועת i

נכתבת באות יו"ד, למשל: יישלח (=ישלח), דיבור, יישוב, אישה, נטייה.

יו"ד לא תיכתב

- לפני אות המנוקדת בשווא נח, כגון ישלח (=ישלח), נשבר, התרחש, שמלה, מכתב, דמיון (=דמיון), חוץ ממילים שבצורת היסוד שלהן נכתבת יו"ד (בכתיב חסר הניקוד), למשל: זיכרונות (צורת היסוד: זיכרון), ניסיוני (הניסיון שלי או שם התואר; צורת היסוד: ניסיון).
- אחרי מ"ם השימוש, כגון מביתו, מחוץ, משם, וכן במילים: עם, הנה (=הנה), וגם בנטייה: עמי וכו', הנו וכו', אם, מן.
- במילים שבצורת היסוד שלהן אין תנועת i, כגון לבי (מן לב), מקלים (=מקלים, מן מקל), אמתי (=אמתי מן אמת).
- בפעלים בבניין הפעיל, גם אם אחרי הו"א אין שווא, כגון הפיל, הכה (=הכה), הציל, הצלתי (=הצלתי), הציע.
- לפני יו (yo או yu), כגון דיון, קיום, בריות, נטיות, ראיות (=ראיות).

תנועת e

אינה נכתבת ביו"ד, כגון ממד (=ממד), אזור (=אזור), בררה (=בִּרְרָה), זהות (=זִהוּת).

יו"ד תיכתב

- במילים שצירי בא בהן לפני אהחער במקום חיריק, כגון תיאכל [לעומת תישמר (=תשמר)], תיאבון [לעומת שיגעון (=שִׁגְעוֹן)], קירח [לעומת אילם (=אֵלֶם)], שירות [שירות; לעומת סיפור (=ספור)].
- בשמות עצם בני שתי הברות ממין נקבה, שלא נגזרו משמות ממין זכר, והצירי מתקיים בהם בכל הנטייה: זיעה, תיבה (לעומת כנה, מתה - שנגזרו משמות ממין זכר, ומאה, עדה [קהל] - שהצירי אינו מתקיים בהם בנטייה).
- בשמות השקולים במשקל השמות היכר (=הִכָּר), הישג (=הִשָּׁג), היצע (=הִצָּע), וכן בצורות הנגזרות משמות אלו, כגון היכרות (=הִכָּרוּת), הישגיות (=הִשָּׁגִיוּת), היקשי (=הִקָּשִׁי).

העיצור w (ו)

בתוך המילה הווי"ו נכפלת, למשל: תקווה, עול, עכשווי, זווי, וכן גם וי"ו הבאה אחרי אותיות השימוש (מש"ה וכל"ב), כגון הוועד, לוודוי.

וי"ו לא תיכפל

- בראש המילה ובסופה, כגון ותיק, ועד; קו, צו, לאו.
- במילים שבהן הווי"ו העיצורית סמוכה לווי"ו אחרת: תקוות (=תְּקוּוֹת), מכון (=מִכְנֹן), ווו (וּוּו).
- הערה: לפני וי"ו עיצורית סופית שלפניה a, נכתבת יו"ד יחיד, סתני, עניו, אבל לא במילים בנות הברה אחת: וו (קרט), תו (סימן).

העיצור y (י)

בתוך המילה ובסופה היו"ד נכפלת, למשל: בניין, הייתה, בניי, לייצר.

יו"ד לא תיכפל

- בראש המילה, כגון ילד, ישיבה, יעל.
- אם היא סמוכה ליו"ד אחרת, כגון ייסד (=יָסַד), יישיר (=יִישִׁיר).
- על יד אם קריאה, כגון קיום, קריה (אבל: קריית), מצוין, נוי.
- אחרי אותיות השימוש (מש"ה וכל"ב), כגון הילד, שיצא (=שִׁצָּא), מיד (=מִיד) וכן מידי (=מִיִּדִי).
- במילים דוגמת זית, בית, ליל (ובתוספת הסופית ה"א: הביתה, לילה).
- במילים: אולי, מתי, מים, שמים (=שָׁמַיִם), חי (=חַי), שי.

המלצה: במקום שהקורא עשוי להשתבש בקריאת מילה, מומלץ להשתמש בניקוד עזר חלקי, לדוגמה: מנהל (להבדיל ממנהל), הקשר (להבדיל מהקשר), ידע (להבדיל מינדע).

הובאו כאן כללי הכתיב חסר הניקוד בקיצור. כללי הכתיב חסר הניקוד התפרסמו במלואם בחוברת לשוננו לעם: כללי הפיסוק החדשים; כללי הכתיב חסר הניקוד, התשנ"ז. אפשר לקנות את החוברת בפנייה לכתובת: האקדמיה ללשון העברית, ת"ד 3449, ירושלים 91034.